

ringós utakon visszatalál saját hangjához, ahhoz az „elfelejtett nyelvhez”, amellyel az irodalom (még olyan hétköznapi dolgok kapcsán is, mint egy autó) újra szakrálissá tehető.

Ez az elfelejtett nyelv az, amelyen Hrabal művei is íródtak, aki „nem hablatyolt dekonstrukcióról és szintézisről, hanem csak írta azokat a szép hosszú mondatait”. Ezen a nyelven íródott a *Mercedes-Benz* is; néhány szép hosszú mondatból áll, briliánsan felsorakoztatva mindazt, ami irodalommal tesz egy művet – gúnyos, ironikus, nevetető és mégis hiteles szöveggé.

Hitelessé teszi az önirónia, az elbeszélő és a szerző személyének folyamatos egymásra játszása, az ön-életrajzi szálak, valamint a legenda, az anekdota, a mese műfajának dokumentummá alakítása a régi fényképek és a mindenki által ismert történelmi háttér segítségével. Hitelessé teszi a szimbolikus, egyszerű kerettörténet: az író megpróbáltatásai az autósiskolában, aki a lehetetlenre vállalkozik: kispolszkival lavírozva akar a motoros Hrabalhoz hasonlónak válni.

Az olvasó különleges helyzetben van: a Hrabalnak szóló személyes hangvételi levelet olvashatja. A könyv nemcsak Hrabal, hanem a nagyszülők emléke előtti tisztelgés is egyben. A történet így lesz igazi mítosz: egyszerre személyes és közös, a mesélő magánéletének világát a lengyelekre, majd az egész emberiségre

vetítve, térben és időben is végtelené tágítva, a *Gilgames-eposztól* egészen az elbeszélő jelenkori írásáig.

Az egyszerre több idősíkon futó elbeszélés során megismerjük az írás, az emberi sorsok és a történelmi fordulatok szimbólumaivá növekvő Mercedesek, Citroënek és más autók történelmét, amelyek éppúgy kénytelenek elszenvedni a háborút, majd később a kommunizmus borzalmaikat, mint tulajdonosaik, míg végül ugyanúgy menthetetlenül elenyésznek. A Mercedest is benövi a gaz, akárcsak a mítoszokat. Pawel Huelle regénye e mítoszok megtisztításának története, irodalmi útkeresés, Hrabal nyomában.

PATONAI ÁGNES

(Fordította Kertész Noémi, Európa Kiadó, Budapest, 150 oldal, 1300 Ft)

ALESSANDRO BARICCO:

Novecento

Másodvonalas – hangzott az ítélet egy ismeróstől. Másodvonalas íróval állunk szemben, idézem fel pontosabban. Első felháborodásomat követően – hiszen olvastam az összes, eddig magyarul megjelent könyvét – megpróbáltam megérteni, vajon ez a vélemény miért alakulhatott ki, s engem miért is kavart fel annyira. Tagadhatatlan, hogy az olasz író kis-

regény és novella határmezsgyéjén mozgó alkotásai elsősorban történetközpontúak (vagy éppen a klasszikus novella műfajával élnek), erősen az olvasó érzelmeire hagyatkoznak, elkerülve minden, manapság érdekes szövegépítkezési stratégiát, elgondolkodtató megvalósítást. Baricco nem vesz részt a legújabb irodalomelméleti diskurzusokban, nem is kíván túllépni rajtuk, vagy újabb lehetőségeket felvetni; ebből a szempontból a korábban idézett ítélet jogos és helytálló.

Mégis szívesen veszem kézbe a Baricco-történeteket, melyek mély emberismeretről tanítanak, olyan abszurd helyzetekben élő szereplőkkel, akik ennek dacára éppen természetességgel nyilvánulnak meg, tele reménységgel, optimizmussal, amely mentes minden túlsordultságtól, visszatetszést keltő érzelműségtől. A *Tengeróceán*, a *Selyem* és a *Vértelemnül* után a *Novecentót* jelentette meg a Helikon Kiadó, azt a történetet, amelyet az olasz filmművészet, pontosabban Tornatore kedvelői már ismerhetnek *Az óceánjáró zongorista legendájából*.

Novecento legendás alakja egy hajón elárvult gyermek különös életmódjának (élete során soha el nem hagyta volna az óceánjárót), híresneves zongorajátékának köszönhetően született meg. Megfoghatatlan bölcsessége, tapasztalata arról a közegekről, amelyben nem mozgott, csupán az utasok sokaságának és hi-

erarchiájának ismeretéből fakadt. Játéka nem ismerte a megjelölhető, lejegyezhető hangokat; zenéjét belső harmóniája alkotta, valamint arra való képessége, hogy kifejezze belső rezdüléseit és felfogja másokét.

Az olasz író a megtörtént esetnek üde hangulatot adott, bájt kölcsönzött azzal, hogy Novecento személységét naivitással párosuló élettapasztalattal ruházta fel, humorossá, néhol ironikussá téve megdöbbenő lényeglátását. A két part között a vízben lebegő Novecento magába szívta mindazt, amit a hajóra szálló utasok legalább a tengeri út során levétközni vágytak: honnan jöttek, kik voltak, s mi vár rájuk odaát.

Bariccót nemcsak hősnének alakja és a helyzet abszurditása ragadta meg, hanem a legendává válás folyamata, amelyet az elbeszélés motívuma, a zongorajáték nagyszerűségének, megindító erejének misztikus ábrázolása, Novecento különiségének látványossága, bölcsességének határtalansága tükröz. A gyakori forgatókönyvi elemekkel megtűzdelt szöveg nem alkot szoros egységet, a rendezői utasítások mellett a jó barát elbeszélései és a közbevetett párbeszédék laza, egymásba csúszó részei adják számunkra a kisregényt.

GYUTAI ZSUZSANNA

(*Helikon Kiadó, Budapest, 2003, 76 oldal, 1180 Ft*)